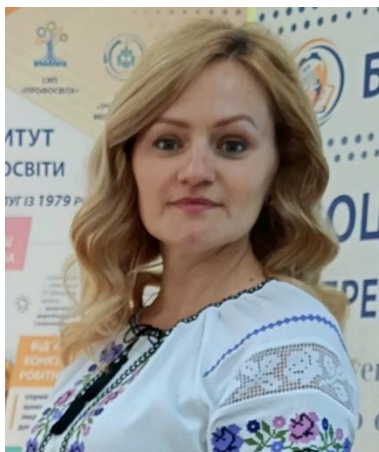

УДК 377.1

DOI: <https://doi.org/>

Оліферчук Оксана Михайлівна, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Oliferchuk Oksana, senior teacher of the Department of Pedagogy, Psychology and Management, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education

E-mail: omp_7@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0764-9438>

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Висвітлено теоретичне обґрунтування моделі професійно-особистісного розвитку педагога. Здійснено аналіз та виявлено зовнішні та внутрішні ризики, які можуть впливати на рівень професійно-особистісного розвитку педагога в умовах неформальної та інформальної освіти. Обрано модель структурно-функціонального типу, яка допомагає відстежити роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» та вплив на професійно-особистісний розвиток педагога в БІНПО. Акцентовано увагу на методичному супроводі професійного розвитку педагога засобами інформаційно-аналітичного ресурсу в міжкурсовий період.

Ключові слова: професійно-особистісний розвиток; індивідуальна освітня траєкторія; безперервна освіта; інформальна освіта; інформаційно-аналітичний ресурс.

THEORETICAL GROUNDING OF THE MODEL OF PROFESSIONAL AND PERSONAL DEVELOPMENT OF A TEACHER AT THE BILOTSERKIV INSTITUTE OF CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION

The theoretical justification of the model of professional and personal development of the teacher is highlighted. The analysis was carried out and external and internal risks that could affect the level of professional and personal development of a teacher in the conditions of informal and informal education were identified. A model of the structural-functional type was chosen, which helps to track the role of the informational and analytical resource "Methodical Treasury" and its influence on the professional and personal development of the teacher at BINPO. Emphasis is placed on methodical support of the teacher's professional development by means of information and analytical resources in the inter-course period.

Key words: *professional and personal development; individual educational trajectory; continuous education; informal education; information and analytical resource.*

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Виклики сьогодення та рівень внутрішньої мотивації й психоемоційного стану впливають на процес професійно-особистісного розвитку педагога. Реалізація програми великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок» передбачає персоналізацію навчання, розширення можливостей дистанційного та змішаного навчання, використання безлічі освітніх інструментів, розвиток нових функцій педагога. Саме тому постає актуальне питання створення індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагога в цифровому середовищі закладу освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній теорії питаннями підготовки і професійного розвитку педагогів займалися О.Абдулліна, І.Зязюн, М.Євтух, Л.Петухова, В.Сластьонін, Н.Слюсаренко, Н.Хміль та інші. Професійно-особистісний розвиток педагога вивчають Н.Клокар, В.Олійник, З.Рябова, О.Савченко, Т.Сорочан; проблеми розвитку професійної компетентності педагогічних кадрів на курсах підвищення кваліфікації розглядають М.Войцехівський, І.Воротникова, Н.Ничкало, О.Пехота, Л.Сергеева. Питання підвищення кваліфікації й безперервної освіти педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти досліджують

В.Бондар, Л.Даниленко, Г.Єльнікова, А.Кузьмінський, Л.Лук'янова, В.Маслов, Н.Ничкало, В.Олійник, Н.Протасова, Л.Пуховська, С.Сисоєва, Т.Шамова [3, 5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Дослідження передбачає теоретичне обґрунтування моделі професійно-особистісного розвитку педагога з метою побудови власної траєкторії безперервного розвитку в умовах неформальної та інформальної освіти України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Для відновлення та розвитку якісної української освіти в умовах європейської інтеграції перед педагогами закладів професійної освіти постає завдання побудови індивідуальної освітньої траєкторії безперервного розвитку в умовах неформальної та інформальної освіти продовж життя. Реалізація якого сприяє підготовці висококваліфікованого конкурентоспроможного робітника, затребуваного на ринку праці.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Результати визначення особливостей організації процесу професійно-особистісного розвитку педагога у Білоцерківському інституту неперервної професійної освіти та ролі інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» свідчать про необхідність розроблення та апробації моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» [5].

Аналіз використання моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» здійснювався в ході експериментальної роботи із коригуванням процесу професійного удосконалення педагога.

Єдиної схеми чи шаблону не існує для побудови експеримента певної окресленої проблеми чи педагогічної задачі. Тип та конкретний план його проведення визначається виявленою науковою проблемою. Для здійснення педагогічного експеримента варто знати його основні етапи та компоненти, вміти враховувати й вимірювати всі фактори, які можуть вплинути на його хід та

результат. Планування експеримента розпочинається зі складання плану його проведення. У ньому формулюється мету і завдання експерименту; окреслюється об'єкт, що підлягає експериментальній перевірці; обґрунтовується обсяг експерименту, послідовність реалізації та кількість дослідів; враховуються фактори впливу на об'єкт дослідження та у якій послідовності вони будуть змінюватись у процесі експерименту; обґрунтовуються засоби вимірювань; визначаються способи обробки та аналізу експериментальних матеріалів [1-4].

Як правило педагогічний експеримент складається з певних етапів: констатувального, формувального та контрольного, під час яких використовуються методи дослідження для досягнення поставленої мети: аналіз та/або синтез, моделювання, дедукція та/або індукція, узагальнення та інші. Поєднання різноманітних методів на певних етапах й визначає методику дослідження [3, 4].

Констатування наявного стану функціонування предмета дослідження, а саме виявлення й фіксація відповідного рівня професійно-особистісного розвитку педагога, рівня розвитку чи сформованості відповідних особистісних якості (якостей), психічних процесів, моральних уявлень, знань, умінь тощо, що будуть формуватись у педагога в подальшій експериментальній роботі й передбачає констатувальний етап педагогічного експерименту.

В ході виконання педагогічного експерименту враховані зовнішні та внутрішні ризики, які можуть впливати на рівень професійно-особистісного розвитку педагога (рис. 1).

В ході першого етапу, констатувального, здійснено аналіз професійно-особистісного розвитку педагога в середовищі закладу освіти. В ході аналізу накопиченого досвіду організації та функціонування єдиної освітньо-цифрової екосистеми та методичних засад професійно-особистісного розвитку педагога у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти констатовано функціонування всіх ланок екосистеми. Проте існує ряд питань, пов'язаних з наданням науково-методичного супроводу, підтримки та фасилітативної, коучингової допомоги особливо в міжтестастійний період професійної

діяльності педагога в умовах інформальної освіти. На основі аналізу теоретичного та практичного стану проблеми, що досліджується нами визначена мета та завдання дослідження.

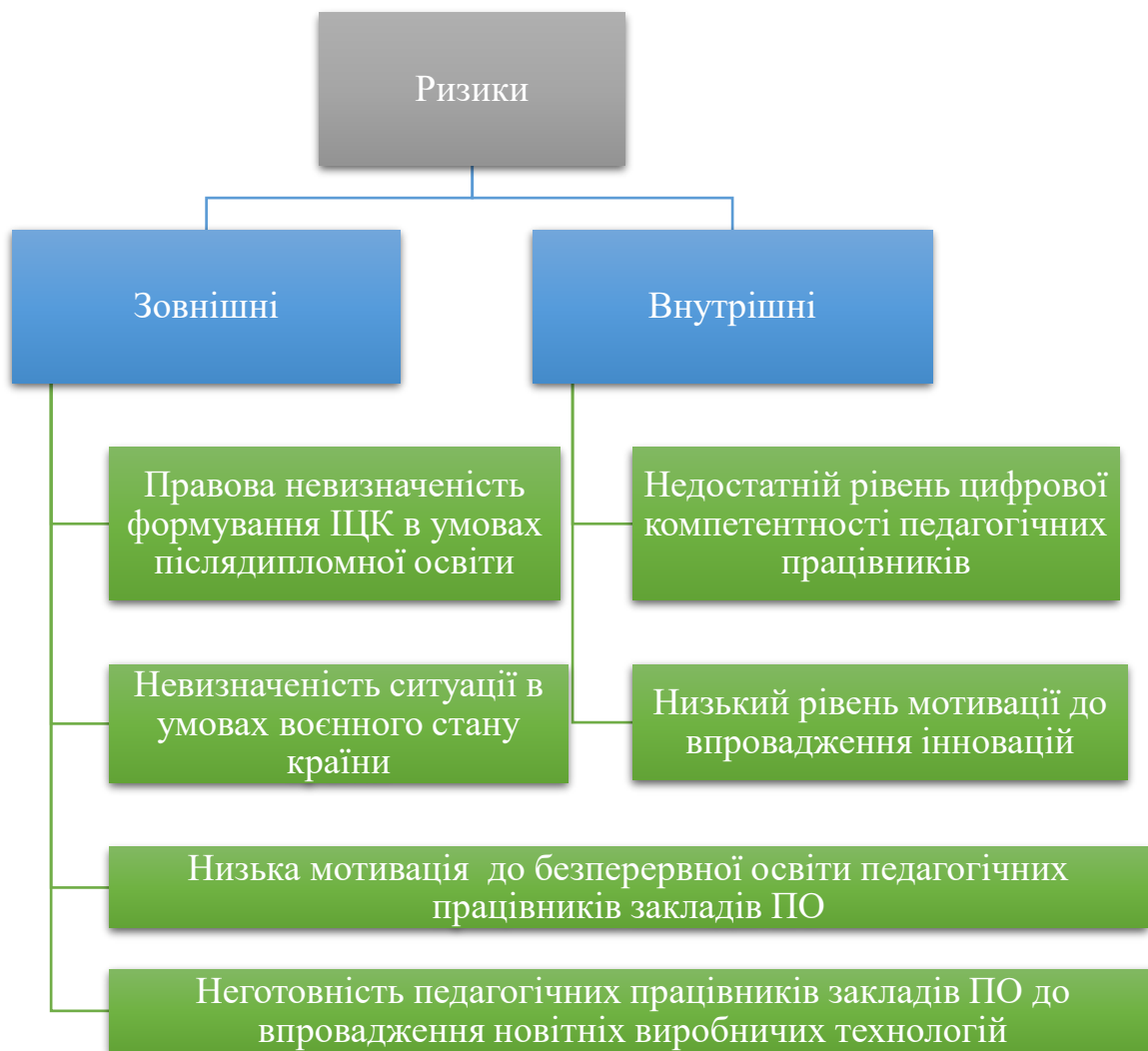

Рис. 1 Вплив зовнішніх та внутрішніх ризиків на рівень професійно-особистісного розвитку педагога

З'ясовано роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» у загальній системі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО.

Визначено, що використання інформаційного методично-аналітичного ресурсу є актуальним засобом, оскільки однією із її функцій є об'єднання та збереження практикоорієнтованих методичних напрацювань, пошук та надання інформації педагогам згідно їх запити, поширення кращих освітніх практик передового педагогічного досвіду. Ресурс є складовою функціонування єдиної

освітньо-цифрової екосистеми безперервного розвитку педагога у БІНПО, а тому здійснює вплив на розвиток ключових, загальних та фахових компетентностей педагога.

В ході другого етапу, формувального, визначено мету та завдання експерименту.

Метою є теоретичне обґрунтування, розроблення, апробація та експериментальна перевірка дієвості використання моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка».

Для реалізації поставленої мети ми визначили завдання дослідження:

- 1) визначити модель професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»;
- 2) здійснити апробацію розробленої моделі;
- 3) провести аналіз результатів експериментальних досліджень впровадження розробленої моделі.

Враховуючи наведені тлумачення у попередніх дослідженнях щодо безперервного розвитку педагога в системі закладу післядипломної освіти, зазначимо, що професійний та особистісний розвиток педагога передбачає постійне оновлення ним як системи взаємодії в освітньому середовищі, так і навчально-методичного забезпечення предметів. Сьогодні в умовах трансформації системи освіти, під впливом величезного потоку інформації варто зорієнтуватись на достовірності джерел. Тому самоосвіта педагога набуває неабиякої актуальності. Інформальна освіта беззаперечно є обов'язковою складовою безперервного професійного та особистісного розвитку педагога в умовах закладу післядипломної освіти.

Враховуючи вищезазначене, нами було обрано модель структурно-функціонального типу, яка допомагає відстежити роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» та вплив на професійно-особистісний розвиток педагога в БІНПО [6-8] (рис. 2).

Цільовий блок	<p>Актуальність науково-методичний супровід безперервного професійного розвитку педагогів в умовах неформальної та інформальної освіти; надання дорадницької, консультативної, фасилітативної, коучингової допомоги щодо впровадження педагогічних інновацій, узагальнення перспективного педагогічного досвіду, оволодіння новітніми виробничими технологіями; поширення кращих освітніх практик</p>	
	<p>Мета: підвищення рівня професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»</p> <p>Завдання: ознайомлення із складовими професійного та особистісного розвитку педагога в системі післядипломної освіти у БІНПО; із можливостями, завданнями, цінностями інформаційно-аналітичного ресурсу; розвиток мотивації; формування особистісних якостей для побудови вдалої індивідуальної освітньої траєкторії</p>	
Змістовий блок	<p>Компоненти професійно-особистісного розвитку педагога: когнітивно-рефлексивний, діяльнісно-продуктивний, ціннісно-мотиваційний</p>	
	<p>Засоби: Інформаційно-аналітичний ресурс «Методична скарбничка», Консалтинговий Центр «Новітні виробничі технології»</p>	<p>Засоби: курси підвищення кваліфікації, віртуальні рубрики, електронно-цифрова бібліотека</p>
	<p>Форми: консультація, самостійна робота, онлайн-тренінг</p>	<p>Форми: інтернет-лекція, семінарські заняття, майстер-класи, конференції, семінари</p>
	<p>Методи: індивідуальна робота, «мозковий штурм», робота в парах, робота в групах, метод демонстрації</p>	
Результативний блок	<p>Критерії: когнітивно-рефлексивний, діяльнісно-продуктивний, ціннісно-мотиваційний</p>	
	<p>Рівні розвитку: високий, середній, низький</p>	
	<p>Результат професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»: педагог з високим рівнем професійно-особистісного розвитку із вмінням побудови індивідуальної освітньої траєкторії</p>	

Рис. 2. Модель професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка»

Модель професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» складається з цільового, змістового та результативного блоків.

Цільовий блок відображає актуальність професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» в міжкурсовий, міжатестаційний період.

Головною метою використання інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» у БІНПО є підвищення рівня професійно-особистісного розвитку педагога.

Для реалізації мети варто визначити такі завдання: ознайомлення із складовими професійного та особистісного розвитку педагога в системі післядипломної освіти у БІНПО; із можливостями, завданнями, цінностями інформаційно-аналітичного ресурсу; розвиток мотивації; формування особистісних якостей для побудови вдалої індивідуальної освітньої траєкторії.

Змістовий блок моделі відображає зміст, структуру професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО, в якій важливу роль відіграє інформаційно-аналітичний ресурс, який ми визначили як засіб, що дає можливість реалізувати мету моделі та виконати завдання професійно-особистісного розвитку, що реалізується через впровадження форм, методів та діяльності Консалтингового центру «Новітні виробничі технології».

Розвиток когнітивно-рефлексивної складової змістовного блоку моделі передбачає врахування недостатнього рівня обізнаності групи опитування педагогів щодо знань проблеми професійного та особистісного розвитку та недостатній рівень саморозуміння, саморефлексії. Розвиток ціннісно-мотиваційної складової пов'язаний зі зниженням рівня цінності та мотивації педагога як внутрішньої, так і зовнішньої щодо професійного та особистісного розвитку особливо в міжкурсовий період. Недостатній рівень прагнення до самодисципліни, побудови власної траєкторії розвитку вмінь і навиків із врахуванням своїх здібностей та побажань. Для розвитку діяльнісно-продуктивної складової враховано недостатній рівень комунікативних

здібностей, загальноорганізаційних вмінь та навиків, проблеми проведення аналізу продуктивності професійної діяльності, здатності до самореалізації [5].

Підвищення рівня професійно-особистісного розвитку педагога реалізується такими формами як консультація, самостійна робота, онлайн-тренінг. Планово згідно затвердженого графіка здійснюється проведення онлайн-тренінгу надання можливостей опрацювання методичних розробок банку передового педагогічного досвіду педагогів, що згруповані за рубриками інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка». Консультації проходять в індивідуальному порядку з метою надання методичної, дорадницької, коучингової допомоги щодо професійно-особистісного зростання в міжкурсовий період. Педагоги мають можливість самостійного аналітичного опрацювання освітніх практик у зручний час, маючи відкритий доступ до ресурсу.

Підсумковий *результативний блок* простежує ефективність та динаміку професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» за рівнями: високий, середній та низький і поступовим наближенням до досягнення мети: педагог з високим рівнем професійно-особистісного розвитку із вмінням побудови індивідуальної освітньої траєкторії.

Третій узагальнюючий етап педагогічного дослідження пов'язаний з підведенням підсумків експериментальної роботи. Відповідність виконанню сформованих завдань та досягнення мети, отримання результатів експерименту з подальшими рекомендаціями.

Для досягнення сформованих завдань та поставленої мети і перевірки дієвості розробленої моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» нами використано такі методи дослідження:

– теоретичні: дослідження педагогічно-психологічної, навчальної та науково-методичної літератури, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення;

- педагогічний експеримент: для розроблення, перевірки ефективності, дієвості використання інноваційної моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО.

Висновки з даного дослідження.

Отже, в ході теоретичного обґрунтування моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» представлено значний вплив ресурсу та взаємодію всіх складових на розвиток педагога в БІНПО шляхом формування індивідуальної освітньої траєкторії в системі формальної, неформальної, інформальної освіти.

Перспективним щодо результативності функціонування моделі професійно-особистісного розвитку педагога у БІНПО засобами інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» є взаємодія та розширення вмісту цільового, змістового та результативного блоків.

Список використаних джерел

1. Закон України №2145-VIII «Про освіту» (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).
2. Концепція цифровізації Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти на 2022-2026 роки. Вікторія Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 28 с.
3. Кулішов В. С. Сучасні підходи до професійно-особистісного розвитку педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – Вип. 12. – Слов'янськ, 2020.
4. Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти «Розвиток фахової компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти в

умовах інноваційних освітніх викликів». Вікторія Сидоренко, Олена Юденкова, Світлана Шевчук. Біла Церква, 2023. 78 с.

5. Петрушак О. М. Роль інформаційно-аналітичного ресурсу «Методична скарбничка» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти для професійно-особистісного розвитку педагога. Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фах. журн. (категорія «Б»). 2023. № 4 (211). С. 62–69. <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/282572>. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/735848/> (дата звернення: 06.06.2024).

6. Положення про організацію освітнього процесу в умовах змішаного навчання у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти. Вікторія Сидоренко, Володимир Кулішов. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 24 с.

7. Професійний стандарт «Майстер виробничого навчання» (наказ Міністерства економіки України від 17 серпня 2021 року, № 430-21). URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/346-430_majster_virobnicogo_navcanna.pdf (дата звернення: 06.06.2024).

8. Сидоренко В. В. Стратегія розвитку Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти на 2020–2025 роки. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020. 52 с.

References

1. Law of Ukraine No. 2145-VIII "On Education" (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

2. The concept of digitization of the Bilotserk Institute of Continuing Professional Education for 2022-2026. Victoria Sydorenko. Bila Tserkva: BINPO DZVO "UMO" National Academy of Sciences of Ukraine, 2022. 28 p.

3. Kulishov V. S. Modern approaches to the professional and personal development of a teacher of a professional (vocational and technical) education institution. Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects. - Issue 12. – Sloviansk, 2020.

4. Educational and vocational training program for industrial training masters of vocational education institutions "Development of professional competence of industrial training masters of vocational education institutions in the conditions of innovative educational challenges". Victoria Sydorenko, Olena Yudenkova, Svitlana Shevchuk. Bila Tserkva, 2023. 78 p.

5. Petrushak O. M. The role of the information and analytical resource "Methodical treasury" of the Bila Tserkva institute of continuous professional education for the professional and personal development of a teacher. The image of a modern teacher: electronic. of science profession. journal (category "B"). 2023. № 4 (211). С. 62–69. <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/282572>. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/735848/>

6. Regulations on the organization of the educational process in the conditions of mixed education at the Belotserk Institute of Continuing Professional Education. Victoria Sydorenko, Volodymyr Kulishov. Bila Tserkva: BINPO DZVO "UMO" National Academy of Sciences of Ukraine, 2021. 24 p.

7. Professional standard "Master of industrial training" (order of the Ministry of Economy of Ukraine dated August 17, 2021, № 430-21). URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/346-430_majster_virobnicogo_navcanna.pdf

8. Sydorenko V.V. Development strategy of the Belotserk Institute of Continuing Professional Education for 2020–2025. Bila Tserkva: BINPO DZVO "UMO" National Academy of Sciences of Ukraine, 2020. 52 p.

*Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 08.06.2024*